

Vaikuttavuustarina

KULUTUS MUUTTUU TIEDOLLA JA OHJAUKSELLA

Kulutustottumusten on muututtava, jotta reilu ja rivakka siirtymä ympäristön kantokyvyn rajoissa toimivaan ekohyvinvointivaltioon on mahdollinen. On tärkeää kiinnittää huomiota erityisesti siihen, miten asumme, liikumme ja syömme, sillä näistä muodostuu arkemme suurin ympäristökuorma.

Reiluuden nimissä vastuuta yhteiskunnallisen muutoksen ohjauksesta ei tule sysätä yksittäisten kuluttajien harteille vaan tarkastella, miten poliittinen päätöksenteko voi tarjota keinoja kulutusvalintojen muuttamiseen. Kulutusta on pitkään pyritty ohjaamaan kestävämmäksi tietoon ja tiedottamiseen perustuvalla ohjauksella. Laajamittaisen muutoksen aikaansaamiseksi sen rinnalle tarvitaan kokeiluja ja pienimuotoisia interventioita. Lisäksi on tärkeää muistaa kulutuksen taustalla vaikuttavat hallinnolliset ja taloudelliset ohjauskeinot, joilla voidaan tarjota kuluttajille muutosta tukeva ja helpottava toimintaympäristö.

ORSI-hankkeessa tavoitteenamme on edistää tutkimuksen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden keinoin neljää keskeistä muutosta:

- 1** Kulutuskäyttäytymisestä johtuvat ilmastopäästöt laskevat 1,5 asteen tavoitteen mukaisiksi.
- 2** Kulutuksen hiilijalanjälkeen liittyvästä ohjauksesta tulee laaja-alaisempaa ja kokeiluja tukevista pienistä työpajoista siirrytään digitaaliseen ympäristöön, joka on helppokäyttöinen, muutokseen tuoppaava sekä suuremman joukon saatavilla.
- 3** Yhä useammat uudet toimijat, kuten yritykset, tukevat kulutuskäyttäytymisen muutosta kestävämmäksi.
- 4** Hiilijalanjälkityökaluja kehitetään niin, että sosiaalinen oikeudenmukaisuus, kuten tasavertaisuus ja reiluus tulee niissä esiin entistä paremmin.

Näin etenemme kohti vaikuttavuutta

1 TILAISUUKSIA ASiantuntijoiden KOHTAAMISILLE

Järjestämme asiantuntijatilaisuuksia, joilla pyritään luomaan edellytyksiä jalanjälkilaskennan käytön laajentamiselle. Useat toimijat, jotka nyt ovat jalanjälkilaskennan eturintamassa, ovat olleet mukana näissä tilaisuuksissa.

2 HENKILÖKOHTAISTA KESKUSTELUA KEHITTÄJIEN KANSSA

Pyrimme parantamaan jalanjälkilaskennan vaikuttavuutta tarjoamalla laskurien kehittäjille mahdollisuutta reflektoida omaa työtään henkilökohtaisissa keskusteluissa. Keskusteluissa käsitellään mm. sitä, miten laskurit esittävät käyttäjiä ja keiden odotetaan käyttävän niitä. Olemme käyneet henkilökohtaisen keskustelun 27 keskeisen suomalaisen kehittäjätahon kanssa.

3 KOKEILUJA KESTÄVIEN ELÄMÄNTAPOJEN EDISTÄMISEKSI

Olemme järjestäneet xx suomalaisen kunnan kanssa kotitalouksille suunnattuja Kestävien elämäntapojen kiihdyttämö -kokeiluja, joissa kotitalouden analysoivat omaa jalanjälkeään sekä hakevat keinoja ja asettavat tavoitteita sen pienentämiselle.

4 DIGITAALISIA RATKAISUJA JALAN- JÄLKILASKENTAAN

Tuemme jalanjälkilaskennan digitalisoitumista. Olemme tutkineet ja olleet mukana kehittämässä mm. SUSLA-sovellusta, joka hyödyntää kestävä elämäntapojen kiihdyttämöistä saatuja kokemuksia. Sovellus on kansainvälisessä levityksessä. Olemme myös mukana kehittämässä ruuan jalanjälkitietoon liittyvää kannustinjärjestelmää suomalaisten ruokaketjun toimijoiden kanssa.

Yhteistyötä jalanjälkilaskennan ja kulutuksen ohjauksen kehittämiseksi

Tutkimme kulutusvalintojen ohjauksen keinoja ja osallistumme niiden kehittämiseen yhteistyössä yksityisten kotitalouksien, kuntien, valtionhallinnon, yritysten ja muiden tutkimushankkeiden kanssa. Tutkittavia ilmiöitä ovat esimerkiksi hiilijalanjälkilaskurit ja henkilökohtaiset hiilibudjetointityökalut sekä arjen muutoksia tukevat kokeilut.

Edistämme yksityisten kotitalouksien kestäviä elämäntapamuutoksia ja kuntien tekemää ohjausta osallistumalla kansainvälisen SUSLA-hankkeen Kestävien elämäntapojen kiihdyttämö -kokeilujen järjestämiseen ja dokumentointiin Suomessa. Kokeiluissa kotitaloudet saavat tietoa elämäntapojensa hiilijalanjäljestä, suunnittelevat asian tuntijoiden tuella tekoja sen pienentämiseksi 1,5 asteen mukaiseksi ja kokeilevat niistä osaa kuukauden ajan. Lisäksi kotitaloudet paikantavat, millaista tukea tarvitsisivat kunnilta ja yrityksiltä kulutusvalintojensa muuttamiseen. Kokeiluja on järjestetty 25, yhteistyössä 9 kunnan ja yhden maakuntaliiton sekä paikallisten yritysten kanssa. Niihin on osallistunut yhteensä 300 kotitaloutta.

Kehitämme hiilijalanjälkilaskureita ja digitaalisia verkkoympäristöjä, jotta ihmiset saavat niistä tukea kulutuksensa kohtuullistamiseen. Kestävien elämäntapojen kiihdyttämö -kokeiluista kerätty dokumentaatio tarjoaa tähän arvokasta tietoa. Olemme osallistuneet jo kolmen verkkotyökalun kehittämiseen: TYÖKALUT? Niiden avulla kuluttajat voivat itsenäisesti mitata elämäntapojensa hiilijalanjäljen ja suunnitella toimenpiteitä sen pienentämiseksi.

Käynnistimme kehittämistyön ruuan henkilökohtaisen hiilibudjetointiin yhteistyössä muun muassa SOK:n ja Valion kanssa. Lisäksi teemme yhteistyötä olemassa olevien kulutuksen ohjauksen kokeilujen kuten CitiCAP-hankkeen kanssa. Hankkeessa LUT:n tutkijat ja Lahden kaupunki kokeilevat henkilökohtaisia päästökiintoita digitaalisen alustan avulla.

Osallistumme kulutuksen ohjauksen kannalta keskeisiin politiikkaprosesseihin julkisen ohjauksen kehittämiseksi. Olemme muun muassa kommentoineet Suomen Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman kulutuksen ohjausta koskevaa osiota sekä osallistuneet Kuntaliiton ennakointityöhön ja Kuntaliiton kunnille järjestämiin Kekekkerit-webinaareihin. Lisäksi olemme olleet mukana Helsingin kaupungin strategiatyön tiedesparrauksessa, kulutuksen ohjauksen tietotarpeiden määrittelyssä ja kiertotalouden hackaton-tapahtumissa.

Pyrimme myös lisäämään jalanjälkitiedon hyödyntämistä tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä. Olemme osallistuneet esimerkiksi jalanjälkilaskennan sovelluksia kehittävän start-up yrityksen Zeamly Oy:n sekä kansalaisomisteisen tuulivoimayhtiö Lumituuli Oy:n toiminnan kehittämiseen.

Edistämme aktiivisesti yhteistyötä kulutuksen ohjauksen ja etenkin hiilijalanjälkilaskennan kehittämiseksi. Loimme uudeksi keskustelufoorumiksi ORSI rountable -tapahtumasarjan, joka kokoaa hiilijalanjälkimittarien tuottajia ja datan tarjoajia keskustelemaan yhteisistä tarpeista ja haasteista. Tapahtumasarja käynnistettiin vuonna 2020 ja sen neljään tapaamiseen on osallistunut jo yhteensä 320 henkilöä. Tarkoituksenamme on luoda tapaamisten perusteella yhteisö, jossa eri tahot voivat jakaa kokemuksiaan ja kehittää verkostojaan edelleen.

Esimerkiksi HSY:n Kestävän kaupunkielämän ohjelman vetäjät ovat osallistuneet järjestämiimme tilaisuuksiin ja haastatteluihin, joissa olemme yhdessä tuottaneet lisäymmärrystä kulutuksen ohjauksen keinoista ja tavoitteista. Vuonna 2021 hyväk-

sytty uusi Kestävän kaupunkikehityksen ohjelma pyrkiikin tuomaan kulutusperusteisen päästölaskennan mukaan kaupunkien ilmastotyöhön.

Tietoa laajaan käyttöön

Ekohyvinvointivaltiolle, kulutusvalintojen ohjaukselle ja hiilijalanjälkilaskennalle on runsaasti kysyntää. Kannustamme uusia tahoja osallistumaan kulutusvalintojen ohjaukseen esittelemällä hiilijalanjälkilaskentaa uusille yleisöille muun muassa tapahtumissa. Olemme osallistuneet esimerkiksi Helsinki Design Weekiin vuosina 2019 ja 2020 sekä yrittäjyystapahtuma Slushiin vuonna 2019.

Esittelemme tutkimussuunnitelmiamme ja tuloksiamme kansainvälisissä ja kansallisissa tutkijayhteisöissä. Luomme lisää tilaa ekohyvinvointivaltion ja kulutuskäyttäytymisen ohjauksen käsittelylle. Teemaan liittyviä aiheita on käsitelty useissa seminaareissa ja konferensseissa. Järjestimme esimerkiksi kansainvälisen Sustainability Science Days -konferenssin yhteydessä 135 osallistujaa koonneen työryhmän, jossa luotiin keskustelua mm. hyvinvointivaltion perusrakenteiden, palveluiden ja kulutusmahdollisuuksien uudelleen arvioinnista. Työryhmän avausta jatketaan Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen seuran (YHYS) vuosikollokviossa.

Olemme kertoneet alustavista ajatuksistamme ja tuloksistamme muun muassa YK:n ympäristöohjelman alaisessa komiteassa (Multistakeholder Advisory Committee on Sustainable Lifestyles and Education). YK:n verkkojulkaisuun pääsi mukaan muun muassa huomiomme

siitä, että jalanjälkilaskureissa on tarpeen tarjota tulosten lisäksi tukea oman jalanjäljen vähentämiseen.

Laajan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi tuotamme sisältöä korkeakouluopetukseen. Esimerkiksi Aalto-yliopiston Kauppakorkeakoulussa ja Taiteiden ja Suunnittelun korkeakoulussa järjestetyissä haaste- ja projektilähtöisissä kurseissa kehitetään ratkaisuja yhteistyökumppaniemme haasteisiin. Samalla kurssit luovat oppimismahdollisuuksia sekä opiskelijoille että yhteistyökumppaneille, kuten ympäristöministeriölle, Kansaneläkelaitokselle, Hävikkiruokaravintola Nollalle, Helsingin Seudun Ympäristöpalveluille (HSY), Espoon kaupungin ympäristötoimelle ja Espoon kirjastolle.

Tapahtumien, tutkimusjulkaisujen, kurssien ja ohjaamiemme lukuisien opinäytetöiden lisäksi käsittelemme kulutusvalintojen ohjausta ORSI-hankkeen Kristallipallo podcast-sarjassa. Podcast mahdollistaa kulutusvalinnoista käytävän

**Tutustu
tutkimusjulkaisuihimme:
ecowelfare.fi/artikkelit**

ORSI-hanke luotsaa hyvinvointivaltiota ympäristön kantokyvyn rajoihin. Etsimme reiluja ja rivakoita keinoja siihen, miten julkishallinto voi ohjata muutosta. Tuomme kansalaiset, päätöksentekijät ja yritykset yhteiseen pöytään. Tutkimme hallintoa ja budjetointia, arjen osallistumista, vastuullisia innovaatioita ja kulutusvalintojen ohjausta.

Towards Eco-Welfare State: Orchestrating for Systemic Impact (ORSI) -hanke on Tampereen yliopiston, Suomen ympäristökeskus SYKE:n, Aalto-yliopiston ja VTT:n yhteisponnistus. ORSI-hanke on osa STN:n ohjelmaa Julkisen vallan muuttuva rooli ja yhteiskunnan ohjaamisen mahdollisuudet (STEER). STEER-ohjelmassa etsitään tutkimuksen avulla ratkaisuja siihen, miten ja millaisin keinoin yhteiskunnallista kehitystä voidaan nykyoloissa ohjata kohti pitkäjänteisiä yhteiskunnallisia tavoitteita, kuten sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää kehitystä.